

תגובה לדו"ח מבקר המדינה לגבי מערך בריאות הנפש בצה"ל

להלן התייחסות לממצאי הביקורת:

בסוף שנת 2019 החלה עבודת מטה רחבה בהובלת אכ"א ובשיתוף אט"ל לאור העלייה בשיעור הפחת הנפשי (פטור מגיוס בקרב מלש"בים מטעמי בריאות הנפש). העבודה מתייחסת לרבדים שונים של הסוגייה ובכללם - תגבור גורמי בריאות הנפש בלשכות הגיוס, חיזוק הליכי ההכנה לשירות להקטנת אי הודאות והעלאת המוטיבציה וכן הרחבת מנעד הכשירות. מדובר בשינוי ארגוני מהותי שבבסיסו עומדת המטרה לאפשר למתמודדי נפש בעלי כשירות תעסוקתית גבוהה להשתלב גם במערכת הצבאית, על אף שעד כה אפשרות זו הייתה סגורה בפניהם. לטובת אוכלוסייה זו נפתח מסלול שירות בעל מאפיינים ייחודיים וביניהם פטור גורף מלינה בבסיס ונשיאת נשק, והאיתור למסלול מתבצע רק במסגרת ועדות רפואיות המנוהלות על ידי פסיכיאטרים צבאיים. איתור הפוטנציאל למחזור הגיוס הראשון החל בתחילת שנת העבודה 2021 ומחזור הגיוס הראשון צפוי ביולי 2021.

המלצה לקיצור זמן ההמתנה לקב"ן: צה"ל מקיים עבודת מטה מעמיקה הכוללת חשיבה, התייעצות ולמידה מלקחי העבר. המלצת המבקר לקבוע שזמן ההמתנה לקב"ן לא יעלה על ארבעה שבועות תעוגן בקרוב בפקודות הצבא. עם זאת, נציין כי זמן ההמתנה לקב"ן כבר עתה קצר מארבעה שבועות ב-92% מהמקרים ועומד בממוצע על עשרה ימים בלבד.

זמן ההמתנה לפגישה עם פסיכיאטר נקבע בהתאם לזמינות התורים, לדחיפות ולשיקול הדעת של אנשי המקצוע. גורם ברה"ן המטפל, הוא שקובע את מידת הדחיפות שבהפניה לבדיקה פסיכיאטרית תוך הפעלת שיקול דעת מקצועי והתייעצות במידת הצורך.

צה"ל בוחן אפשרות לפתיחת מוקד מקוון לזימון תורים לגורמי בריאות הנפש, תחילה כפילוט, בכפוף לתכנית העבודה השנתית של צה"ל ולתיעוד משימותיו. בצה"ל קיימת הוראה המאפשרת לקב"ן היחידה להעביר מידע למפקד אם נדרש לכך וזאת בכפוף להתייעצות עם הענף הקליני או עם הייעוץ המשפטי. כמו כן, קיימת הוראה המתייחסת לביצוע מעקב אודות התייצבות החייל לפגישות עם קב"ן. עם זאת, כל מקרה ייבחן לגופו בהתאם לתיקו הרפואי של החייל.

מערך ברה"ן מבצע בקרה שוטפת על טיפול שניתן לחיילים על ידי גורמים אזרחיים, הנושא מתעדכן ונבדק בביקורות מטכ"ליות ופיקודיות.

צה"ל מקבל את המלצה לבצע ביקורת וניתוח ממוחשבים על אי-התייצבות לפגישות עם גורמי ברה"ן ופסיכיאטרים. הנושא נמצא בעבודת מטה לאפיון המערכת, ולכשתסתיים תוקם מערכת ייעודית שתאפשר ביצוע תהליך כמצויין בביקורת.

כ-99% מהחיילים אשר נדרשו למעקב יזום של אנשי בריאות הנפש בצבא, נבדקו במהלך שירותם. במהלך הביקורת עודכנה והופצה הוראת קרפ"ר על פיה יש לקיים פגישה עם חיילים הנדרשים למעקב יזום בהתאם לשיקול הדעת של הגורם המטפל ולכל הפחות אחת לשלושה חודשים.

צה"ל מקבל את ההמלצה לבצע מעקב ובקרה על המלצות גורמי הברה"ן. ההמלצה ליצירת דו"ח ממוחשב ייעודי נמצאת בבחינה ותטופל בהתאם לתיעוד המשימות בצה"ל. עם זאת, כבר כיום מבוצע באופן תדיר מיפוי וניתוח פערים בתיעוד המלצות קב"נים.

בהמשך לביקורת, צה"ל העביר את פורמטי הבקרה לרע"ן קב"נים ולגורמים המקצועיים על-מנת לאפשר בקרה ומעקב על עבודת גורמי ברה"ן בצה"ל. הפקודה הרלוונטית לנושא תעודכן במהלך 2021 וביקורות ברה"ן על פי פורמט מוסדר תבוצע לקב"נים בלבד. בנוסף, תבוצע בקרה על עבודת הפסיכיאטרים במתכונת של ישיבות מקצועיות, התייעצויות וכדומה. צה"ל סבור כי זו השיטה הנכונה לבקרה על אנשי מקצוע המומחים בתחומם ובהלימה למעקב על עבודת רופאים מומחים אחרים בחיל הרפואה.

גורמי ברה"ן בוחנים כל מקרה שבו חייל לא נוטל את התרופות שנרשמו לו על-ידי גורם ברה"ן. יש לציין, כי אי-היענות לנטילת טיפול תרופתי בצה"ל אינה שונה בהיקפה באופן משמעותי מזו שבמערכות בריאות שונות בארץ ובעולם. מדובר בתופעה נפוצה בקרב מטופלים בכלל ומטופלי ברה"ן בפרט. גורמי הברה"ן ימשיכו לתשאל את המטופלים באופן יזום ולקיים מפגשי בקרה עם מטופליהם.

על-מנת לשפר את האיתנות הנפשית של משרתיו, צה"ל הטמיע בפעילות ענף שדה וכושר נפשי מספר כלים ייעודיים (מסעות דה קומפרסיה, אימון קשבי ועוד). מחקרים שמלווים את השימוש בכלים אלו מצביעים על כך שהם אפקטיביים ומיטיבים עם החיילים.